

Psikoloji

Gerçeğin Sesi

Gerçek yaşamla, film, radyo ve televizyonun sunduğu yaşam birbirine karışınca, hangi sesin gerçek, hangisinin yapay olduğu ayırdedilemez oldu. Bir başka deyişle, gerçekle yapay arasındaki fark önemini yitirdi. Bir ses stüdyosuna ya da bir televizyon setine düşen bir yıldırımın ne yapacağı konusunda hepimizin az çok bir fikri vardır. Yine de, heyecanlı bir piyesi dinlerken, ya da televizyonda heyecanlı bir kaçış sahnesini izlerken fonda kopan gümbürtüler son derece doğal gelir. Elbette efekt sanatçılarının hakkını yememeli. Ama bizlerin de herşeye inanmaya eğilimli olduğumuzu kabul etmemiz lazım.

Aslında ses efektleriyle gerçek seslerin akustik özellikleri arasında önemli farklar bulunduğundan, Amerikalı psikologlar Laurie Heller

ve Lauren Wolf, bir sesin “gerçek” olarak algılanmasında ses dalgalarının hangi bölümlerinin rol oynadığını merak etmişler. Araştırmacılar, 17 deneğe kulaklıkla cam kırılması gibi tanıdık bir dizi sesle, bunların efekt karşılıklarını bir arada dinletmişler. Görülmüş ki, gerçek yaşamda iyi tanınan doğal sesler, inandırıcılık bakımından taklitlerine üstün. Heller ve Wolf daha sonra, sayısal (dijital) tekniklerle, en başarılı sonuç veren üç efekti gerçeklerinden daha inandırıcı yapmayı denemişler.

Bunlar, “çamurda yürüme” (ıslatılmış ve buruşturulmuş gazetenin sıkılması) “yapraklar üzerinde yürüme” (parmaklarla mısır gevreğinin karıştırılması) ve “yumurta kabuklarının ezilmesi” (katlanmış zımparanın sıkılması). Deneye katılanların yüzde 70’i, bu yeni

efekt sesleri gerçeklerinden daha inandırıcı olarak algılamışlar. Psikologların Amerikan Akustik Derneği’nin yıllık toplantısında açıkladıkları sonuç şu: Sesin, “zarf” denen ve ağır hareket eden dalga bölümlerinin güçlendirilmesi, örneğin, yürümek gibi hareketlerin daha iyi algılanmasını sağlıyor. Buna karşılık, hızlı seyreden dalgaların güçlendirilmesi, insanların bir olayda rol oynayan malzemeyi (örneğin çamur) algılamalarını kolaylaştırıyor.

Science, 7 Haziran 2002

Skorda Seyircinin Rolü

Hakemler biraz kızacak, ama sonucu belirleyen kendileri: Futbol maçlarında evsahibi takımın aleyhine daha az düdük çalıyorlar. Nedeni de açık. Evsahibi takımlar 12 kişiyle oynuyorlar. Araştırmacılar, gürültücü taraftarların etkisiyle, evsahibi takım

oyuncularını cezalandırmakta daha çekingen davranıyorlar. Futbol istatistikleri, İngiltere Premier Ligi’ndeki takımların kendi evlerindeki galibiyet sayısının, deplasman galibiyetlerinden iki kat fazla olduğunu gösteriyor. Bu durumu açıklamak için şimdiye kadar çeşitli kuramlar geliştirilmiş. Kimisi, evsahibi takımın oyuncularında seyirci desteği sonucu testosteron (erkeklik hormonu) düzeyinin yükselmesine bağlıyor, kimisi de, misafir takımın yol yorgunluğuna. Yeni bir araştırmaysa, evsahiplerinin başarıyı oyuncularından çok hakemlere borçlu olduklarını ortaya koymuş bulunuyor. İngiltere’deki Wolverhampton Üniversitesi’nden Biyoistatistik

araştırmacıları, 40 tane hakem seçerek çeşitli maçlarda meydana gelmiş 47 çelmeleme olayının video görüntülerini izlettirmişler ve bunların faul olup olmadığını sormuşlar.

Deneye katılan hakemlerin yarısına olay görüntüleri, arka planda seyirci tezahüratı ya da protestolarıyla birlikte izlettirilmiştir. Öteki 20 hakemeyse pozisyonlar sessiz olarak izlettirilmiştir. Görülmüş ki, pozisyonları tezahürat eşliğinde izleyen hakemler, çelmeleri değerlendirmekte daha kararsız kalıyor. Gerçi bu gruptaki hakemler, öteki gruba kıyasla misafir takım aleyhine daha fazla düdük çalmamış. Ancak evsahibi takım aleyhine verdiği ceza sayısı, öteki gruba kıyasla %15 daha az. Deneyi yürüten araştırmacılar, sonucu hakemlerin seyircinin öfkesinden çekinmesine bağlıyorlar.

Science, 24 Mayıs 2002